

Skąd przyszli „Irokezi Europy”? O pochodzeniu sarmatyzmu

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Ilustracja interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Janusz Maciejewski, *Sarmatyzm jako formacja kulturowa. Geneza i główne cechy wyodrębniające*, „Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja” 1974, nr 4 (16), s. 13–14.
- Źródło: Marcin Bielski, *Kronika polska*. Cytat za: J. Pelc, *Sarmatyzm a barok*, [w:] *Problemy literatury staropolskiej*, t. 1, Wrocław 1972, s. 105.
- Źródło: Janusz Maciejewski, *Sarmatyzm jako formacja kulturowa. Geneza i główne cechy wyodrębniające*, „Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja” 1974, nr 4 (16), s. 16.
- Źródło: Janusz Tazbir, *Sarmatyzm a barok europejski*, [w:] *Rzeczpospolita i świat: studia z dziejów kultury XVII wieku*, Wrocław 1971, s. 38.
- Źródło: Andrzej Krzemiński, *Sarmacki mit*, „Polityka” 2011, nr 11 (24), s. 42.

- Źródło: Adam Krzemiński, *Skrzydła i kołtun*, „Historia (dodatek do *Polityki*)” 2010, s. 67.

Formułowanie mitów założycielskich opartych na antycznym rodowodzie miało dodawać splendoru nie tylko państwu, ale także jego obywatelom. Mieszkańcy Italii swoje pochodzenie wywodzili od starożytnych Rzymian, Francuzi powoływali się na dziedzictwo Galów i Franków. W Rzeczypospolitej także nie brakowało poszukiwaczy źródeł polskiej państwowości, choć ich naukowość często pozostawiała wiele do życzenia. Ksiądz Wojciech Dębołęcki w rozprawie *Wywód jedynowłasnego państwa świata* dowodził na przykład, że Polacy to najstarszy z narodów, a łacina i inne języki europejskie to tylko zniekształcona polszczyzna, którą mieli posługiwać się nawet Adam i Ewa... Najpopularniejsze w Rzeczypospolitej stało się jednak inne wyjaśnienie. Już u schyłku średniowiecza za szlacheckich przodków Polaków uznano starożytny lud walecznych Sarmatów.

Twoje cele

- Dowiesz się, czym był mit sarmacki i jaki miał wpływ na kształtowanie się sarmatyizmu w Rzeczypospolitej.
- Określisz wpływ kultury sarmackiej na ideologię polityczną Rzeczypospolitej Obojga Narodów.
- Przeanalizujesz fragmenty rozpraw naukowych odnoszących się do genezy sarmatyizmu oraz jego wpływu na kulturę polską.

- Wskażesz najważniejsze elementy sarmackiego mitu oraz określisz ich funkcję.

Przeczytaj

Geneza sarmatyzmu związana jest z tzw. mitem sarmackim. Jego zwolennicy wywodzili pochodzenie narodów zamieszkujących Rzeczpospolitą, a niekiedy wręcz wszystkich Słowian od starożytnego ludu Sarmatów, który między I wiekiem p.n.e. a IV wiekiem n.e. zamieszkiwał tereny dzisiejszej Ukrainy. Informacje o waleczności tego plemienia pojawiają się już w pismach rzymskich i greckich kronikarzy, którzy kraje położone na północ od Morza Czarnego określali mianem Sarmacji. Jak twierdzi Janusz Maciejewski:

((Janusz Maciejewski

Sarmatyzm jako formacja kulturowa. Geneza i główne cechy wyodrębniające

[...] historyczni Sarmaci pod naporem Hunów, opuścili te ziemie wraz z Germanami w okresie Wędrówki Ludów, ale znajomość historii przełomu starożytności i średniowiecza była w XVI i XVII wieku znikoma. Dlatego też nic nie stało na przeszkodzie, aby skojarzenia od antycznej Sarmacji biegły ku państwu polsko-litewskiemu.

Źródło: Janusz Maciejewski, *Sarmatyzm jako formacja kulturowa. Geneza i główne cechy wyodrębniające*, „Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja” 1974, nr 4 (16), s. 13–14.

Apollodoros z Damaszku, *Sarmaci z zbrojach łuskowych, określanych mianem karacenów* (fragm. pochodzący z Kolumny Trajana), 113 r.

Źródło: domena publiczna.

Przekonanie o sarmackim rodowodzie mieszkańców Rzeczypospolitej głosili XVI-wieczni polscy historycy, m.in. Marcin Kromer, Maciej Strykowski, Stanisław Sarnicki. Maciej Miechowita, autor traktatu *De duabus Sarmatiis. Europea et Asiana*, nie zgadzał się z poglądami Eneasza Piccolominiego, który pochodzenie Słowian wywodził od Scytów. W swoich tekstach powoływał się na autorytet starożytnego greckiego geografa [Ptolemeusza](#) z Aleksandrii, który równiny wschodniej i północno-wschodniej Europy określał mianem Sarmacji. Mit zaczął być traktowany w Rzeczypospolitej jak wiarygodny przekaz. W wydanej w 1597 roku *Kronice polskiej* Marcin Bielski pisał:

((Marcin Bielski

Kronika polska

Wszakże skądbykolwiek to imię było, tedy to jawna i jasna rzecz jest, żechmy my są Sarmatae własni; i przeto cokolwiek o Sarmatach pisano, to się słusznie ma rozumieć o przodkach naszych.

Źródło: Marcin Bielski, *Kronika polska*. Cytat za: J. Pelc, *Sarmatyzm a barok*, [w:] *Problemy literatury staropolskiej*, t. 1, Wrocław 1972, s. 105.

Popularność mitu sarmackiego miała kilka przyczyn. Antyczny rodowód dodawał młodemu państwu splendoru. Istotniejsza jednak była moc budowania wspólnoty i tożsamości narodowej w [Rzeczypospolitej Obojga Narodów](#) zamieszkiwanej wówczas przez różne nacje: Polaków, [Rusinów](#), Litwinów, Prusaków, Inflantczyków. Janusz Majewski dowodzi, że:

((Janusz Maciejewski

Sarmatyzm jako formacja kulturowa. Geneza i główne cechy wyodrębniające

Termin „Sarmata” [...] oznaczał początkowo swego rodzaju przynależność „narodową” (choć złożoną aż z trzech głównych – polskiego, litewskiego i ruskiego – pierwiastków etnicznych). Ponieważ jednak pojęcie narodu właśnie w XVII wieku zaczęło być utożsamiane wyłącznie z panującym [...] i polonizującym się stanem szlacheckim, więc też pojęcie sarmaty na ogół kojarzono ze szlachcicem.

Źródło: Janusz Maciejewski, *Sarmatyzm jako formacja kulturowa. Geneza i główne cechy wyodrębniające*, „Teksty: teoria literatury, krytyka, interpretacja” 1974, nr 4 (16), s. 16.

Szlachta polska, litewska i ruska różniły się nie tylko językiem i tradycją, ale także religią. Jednak ideologia sarmacka czyniła z nich jedną wspólnotę, łagodziła podziały.

Wiara w szczególną rolę Sarmatów, a przede wszystkim w obdarzenie ich przez Boga wyjątkowymi łaskami oraz zadaniem stała się podstawą ideologii politycznej zakładającej władzę szlachty w całej Rzeczypospolitej. Głoszono hasła demokracji, równości i braterstwa, podkreślano znaczenie „złotej wolności” stanowiącej gwarancję szlacheckich swobód politycznych. Najwyżej ceniona była wśród nich zasada *liberum veto*, pozwalająca każdemu posłowi wpływać na decyzje sejmu. Umiłowanie wolności i ustrój Rzeczypospolitej porównywano do tradycji Imperium Rzymskiego.

Kultura sarmacka była bardzo bogata i wypływała z określonego systemu wartości. U jej podstaw legła tzw. triada sarmacka, opierająca się na wolności, wierze oraz ojczyźnie. Sarmata był postrzegany jako z jednej strony obrońca wiary, honorowy, waleczny rycerz broniący wiary katolickiej, z drugiej zaś – poczciwy gospodarz, ziemianin, ceniący spokój, wielbiciel wiejskiej arkadii. Rok liturgiczny sarmatów był spleciony z tradycją szlachecką, ich obrzędowość wpływała na bogate mieszczaństwo, a dopełniały tego kuchnia oraz strój.

Pomimo tego bogactwa kulturowego, szybko okazało się, że ideologia sarmacka poza budowaniem narodowej wspólnoty, solidarności i patriotyzmu sprzyja anarchizacji życia publicznego. Szlachta była skłonna egzekwować swoje „święte prawa” siłą, przemocą, szantażem, z pominięciem rzeczowych argumentów. Mit sarmacki zaczął służyć do usprawiedliwiania działań nieetycznych, co doprowadziło do rozwoju [megalomanii](#), [ksenofobii](#), zaściankowości, negatywnie wpłynęło na sytuację wewnętrzną w Rzeczypospolitej oraz sposób jej postrzegania przez państwa ościenne.

Słownik

Irokezi Europy

określenie, którego używał wobec polskiej szlachty król Prus Fryderyk II, szydząc z sarmackiej mody, podgolonych głów z czubami, braku ogłady i wykształcenia

ksenofobia

(stgr. *ksenós* – obcy, gość; stgr. *phóbos* – strach) wrogość lub nadmierna niechęć w stosunku do cudzoziemców oraz wszystkiego, co obce

megalomania

(fr. *mégálogamie*) przesadne poczucie własnej wartości, przekonanie o posiadaniu wyjątkowych możliwości intelektualnych, przecenianie swoich sukcesów i osiągnięć

Ilustracja interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z informacjami umieszczonymi na ilustracji interaktywnej na temat genezy sarmatyzmu. Najważniejsze wiadomości umieść na stworzonej przez siebie mapie myśli.

Sarmacja. Anonimowa mapa z XVII wieku

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Polecenie 2

Na podstawie ilustracji interaktywnej wyjaśnij, na czym według sarmatów polegała ich wyjątkowość.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Oceń prawdziwość zdań.

	Prawda	Falsz
Pogląd odnoszący się do pochodzenia mieszkańców Rzeczypospolitej od starożytnego rodu Sarmatów pojawił się w okresie baroku (XVII wiek).	☐	☐
Synonimem słowa „Sarmata” stał się w Rzeczypospolitej Obojga Narodów wyraz „szlachcic”.	☐	☐
Geneza sarmatyzmu wiąże się z ogólnoeuropejską tendencją do opierania źródeł własnej państwowości na starożytnym rodowodzie.	☐	☐
Popularne w Rzeczypospolitej powiedzenia, takie jak „szlachcic na zagrodzie równy wojewodzie” czy „panowie bracia” są wyrazem wartości uznawanych w sarmackiej Rzeczypospolitej za najważniejsze.	☐	☐
Pogląd o sarmackich przodkach był w Rzeczypospolitej rozpowszechniany przede wszystkim przez słabo wykształconą szlachtę.	☐	☐

	Prawda	Falsz
Sarmatyzm był w rozumieniu mieszkańców XVII-wiecznej Rzeczypospolitej nie tylko koncepcją szlachecką, ale także ogólnonarodową, wpłynął na wykształcenie się poczucia tożsamości narodowej.	☐	☐

Ćwiczenie 2

Zapoznaj się z fragmentem tekstu Janusza Tazbira *Sarmatyzm a barok europejski*. Podaj charakterystyczną cechę sarmatyzmu oraz omów jej znaczenie.

((Janusz Tazbir

Sarmatyzm a barok europejski

Na skutek wojen kozackich, najazdu szwedzkiego, zmagania z potęgą turecką narasta poczucie stanu ciągłego zagrożenia, powstaje rodzaj nerwicy narodowej. Na odcinku ideologii politycznej sarmatyzm stanowił jeden z jej przejawów. Był on typem kultury defensywnej, niejako odpowiedzią na utratę przez szlachtę przodującą w państwie pozycji, a przez Polskę stanowiska największego mocarstwa wschodniej Europy. Rozkwitał tym bardziej, im bardziej realnie istniejąca rzeczywistość przeczyła jego teoretycznym założeniom. Stanowił więc poniekąd zespół fikcji; zasięg i wpływy kultury sarmackiej sprawiają, iż można w niej widzieć zarazem prototyp kultury masowej w Polsce.

Źródło: Janusz Tazbir, *Sarmatyzm a barok europejski*, [w:] *Rzeczpospolita i świat: studia z dziejów kultury XVII wieku*, Wrocław 1971, s. 38.

Ćwiczenie 3

W przywołanym fragmencie tekstu Janusza Tazbira *Sarmatyzm a barok europejski* odnajdź paradoks, następnie wyjaśnij jego znaczenie.

Paradoks

Znaczenie paradoksu

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, z jakiego powodu Janusz Tazbir widzi w sarmatyzmie prototyp kultury masowej. Zajmij stanowisko wobec poglądu autora, sformułuj argument na poparcie swojej opinii.

Zapoznaj się z fragmentem artykułu Adama Krzemińskiego *Sarmacki mīt*. Zaznacz te określenia, które odpowiadają cechom opisywanego przez autora ustroju w sarmackiej Rzeczypospolitej.

((Andrzej Krzemiński *Sarmacki mīt*

Rzeczpospolita jest spichlerzem Europy, ukraińskie zboże płynie traktem wiślanym przez Gdańsk do Holandii i Anglii. Republikański ustrój Rzeczypospolitej, w której król nie jest panem sumień, studiuje się na Zachodzie jako ważną innowację. Ma swych krytyków, ale i entuzjastów: dla jednych jest rajem heretyków, dla drugich krajem bez stosów. Sukcesy militarne w wojnach granicznych z Moskwą, Szwecją i Turcją na przełomie XVI i XVII w. i przywileje polityczne dają panom braciom poczucie własnej wartości i dumy.

Szlachta broniła swej złotej wolności, dumna ze szlacheckiej równości, czego dowodem miało być nieuznawanie książęcych (poza Litwą) i hrabiowskich tytułów. Z czasem jednak zakaz łatwo obchodzono, kupując sobie arystokratyczne tytuły w krajach ościennych. Zresztą równość panów braci była pozorna, skoro do stanu szlacheckiego z jednej strony należeli magnaci kresowi, mający własne armie, dyplomację i rezydencje pyszniejsze od królewskich. Z drugiej natomiast, szlachecka gołota (po której polszczyzna poprzez ukraiński odziedziczyła mało pochlebne określenie – hołota), szaraczkowie ze splechotką ziemi i drewnianą szablą u pasa, ale w swym przekonaniu równi wojewodzie, trzymający się pańskiej klamki, ale gardłujący na sejmikach i na polu elekcyjnym.

Źródło: Andrzej Krzemiński, *Sarmacki mīt*, „Polityka” 2011, nr 11 (24), s. 42.

☐ hybrydyczny

☐ kontrowersyjny

☐ homogeniczny

☐ równościowy

☐ innowacyjny

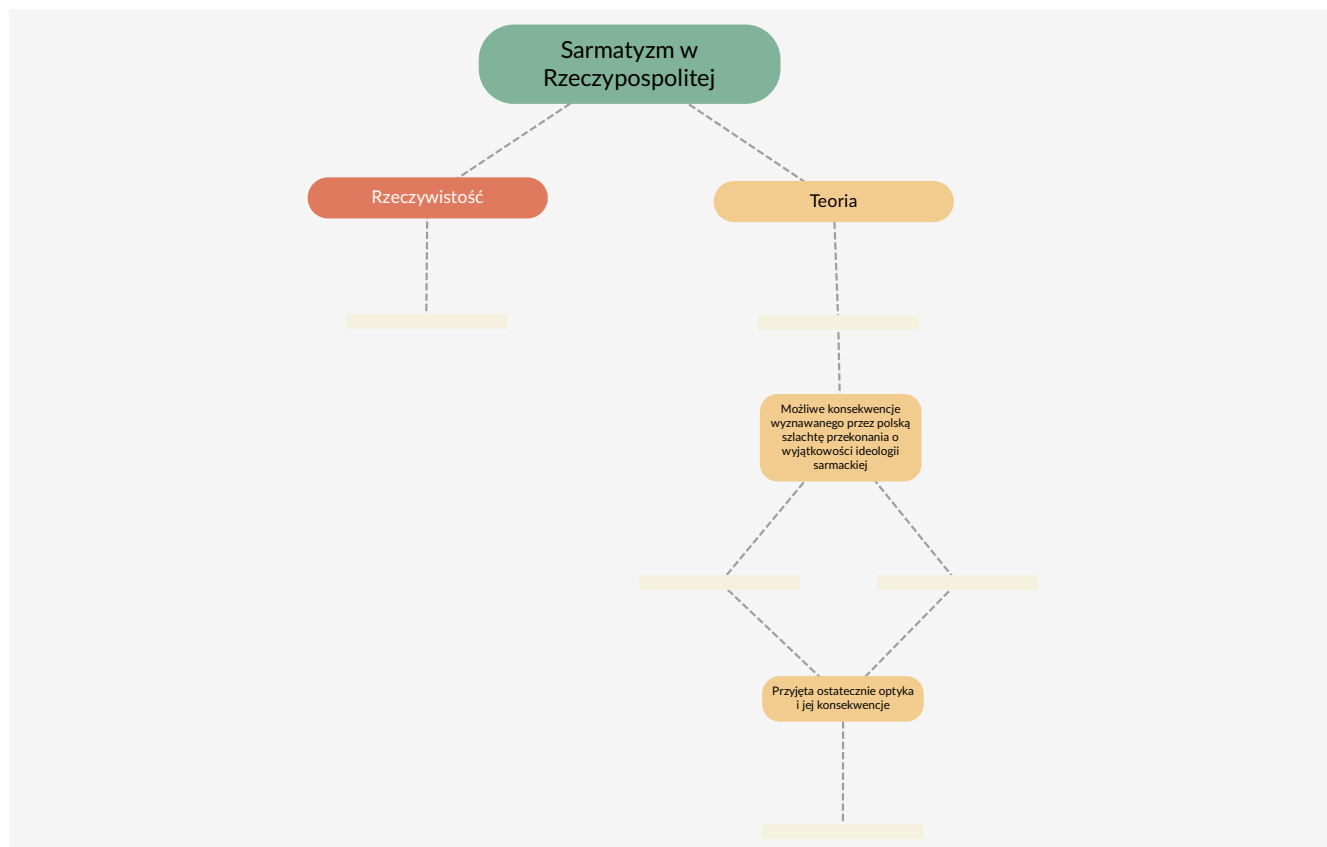
☐ pozorowany

☐ nowoczesny

☐ regresywny

☐ defensywny

Zapoznaj się z fragmentem rozprawy Janusza Tazbira *Sarmatyzm a barok europejski*. Uzupełnij schemat tak, aby był zgodny z tezami autora tekstu. Nie cytuj.

((Janusz Tazbir

Sarmatyzm a barok europejski

Ustrój polityczny Rzeczypospolitej napełniał - od strony teoretycznej - euforią korzystających z niego. Praktyka budziła już daleko mniej zachwytów; pocieszano się jednak, że ustrój jest dobry, lecz ludzie źli, ponieważ odstąpili od cnót przodków i nie realizują dawnych ustaw. Skoro zdawano sobie sprawę z jego wyjątkowego w ówczesnej Europie charakteru, konsekwencją tego przeświadczenia mógł być albo kompleks niższości (tylko my nie mamy sprawnie funkcjonującego państwa), albo też - wręcz przeciwnie - kompleks wyższości (żaden naród nie wpadł na równie doskonałe rozwiązanie ustrojowe). W Polsce rozwinął się drugi z tych kompleksów; znalazł on ujście w megalomanii

narodowej oraz przekonaniu, że istnieją siły dybiące nieustannie na skarb szlachecki, ucieleśniony w złotej wolności.

Źródło: Janusz Tazbir, *Sarmatyzm a barok europejski*, [w:] *Rzeczpospolita i świat: studia z dziejów kultury XVII wieku*, Wrocław 1971, s. 38.

Ćwiczenie 7

Zaznacz te cechy sarmatyzmu, o których jest mowa zarówno w tekście Andrzeja Krzemińskiego *Mit sarmacki*, jak i we fragmentach rozprawy Janusza Tazbira *Sarmatyzm a barok europejski*.

☐ skłonność do idealizacji

☐ demokratyzm

☐ rozdźwięk pomiędzy rzeczywistością a wyobrażeniami dotyczącymi sarmackiego mitu

☐ wsteczność

☐ kontrast pomiędzy szlachtą a innymi stanami

☐ znaczne rozwarstwienie

☐ nierówność

☐ innowacyjność

☐ megalomania

☐ szacunek do władcy

☐ niejednorodność

☐ umiławanie wolności

Zapoznaj się z fragmentem artykułu Adama Krzemińskiego *Skrzydła i kołtun*. Wyjaśnij znaczenie sformułowań znajdujących się w tabeli. Nie cytuj.

soft power	ideologia polsko-litewskiego Commonwealthu	kamień filozoficzny dla Unii Europejskiej

((Adam Krzemiński

Skrzydła i kołtun

Sarmacka Rzeczpospolita, nie mająca ani silnej władzy, ani strategii, ani gospodarki, za mocarstwo już się nie zmieściła wśród mocarstw rozgrywających. Nie poprawiła jej realnego statusu także szarża wiedeńska, bo unii polsko-litewskiej już brakowało tej soft power, która coraz bardziej zaczynała się liczyć w Europie - wykształconych, otwartych elit i zdyscyplinowanego narodu politycznego. Natomiast z pewnością warto dzisiaj przypomnieć Europie, czym była kultura sarmacka [...] Europie trzeba zwracać uwagę, że sarmatyzm był oryginalnym połączeniem Wschodu i Zachodu, ideologią polsko-litewskiego Commonwealthu, który nie wykorzystał swej szansy, ale wypróbował - w dobrym i złym - wiele doświadczeń mogących się przydać w kształtowaniu Unii Europejskiej. W końcu UE ma ledwo pół wieku, podczas gdy unia polsko-litewska trwała lat 400. Warto więc znać jej wady i zalety [...].

Wadą była zbyt ufną szlachty we własne cnoty obywatelskie i zazdrosne ograniczanie narodu politycznego do własnego stanu. Tak jak wadą UE jest pielęgnowanie narodowego egoizmu i słabe poczucie poczucie oddolnego współuczestnictwa narodów Europy w unijnym projekcie.

Zaletą Rzeczypospolitej było obywatelskie poczucie przynależności szlachty do politycznej wspólnoty [...] Sarmacka Rzeczpospolita padła

wreszcie ofiarą własnej słabości wewnętrznej i agresji sąsiadów. Ale - to także warto powtarzać Europie - w wieku XVII przetrzymała burze, których Europa Zachodnia [...] nie znała. [...] Jest to chyba nie najgorsza lekcja dla Unii Europejskiej, której raczej w XXI wieku wojny nie grożą, ale długotrwałe kryzysy i owszem. Może więc, w oparciu o naszą sarmacko-reformistyczną przeszłość, mamy w ręku nie najgorszy kamień filozoficzny dla Unii Europejskiej na trudne czasy?

Źródło: Adam Krzemiński, *Skrzydła i kołtun*, „Historia (dodatek do *Polityki*)” 2010, s. 67.

Ćwiczenie 9

Podaj wartości, które Unia Europejska może czerpać, według Adama Krzemińskiego, z sarmackiego doświadczenia Rzeczypospolitej.

Praca domowa

Zastanów się, na ile mit sarmacki jest zauważalny we współczesnej kulturze i mentalności Polaków. Wskaż kilka przykładów jego obecności.

Dla nauczyciela

Autor: Paulina Król

Przedmiot: Język polski

Temat: Skąd przyszli „Irokezi Europy”? O pochodzeniu sarmatyzmu

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;

2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;

III. Tworzenie wypowiedzi.

1. Elementy retoryki. Uczeń:

7) odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;

2) buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej,

z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

IV. Samokształcenie.

9. wykorzystuje multimedialne źródła informacji oraz dokonuje ich krytycznej oceny;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne. Uczeń:

- pozna genezę mitu sarmackiego i jego wpływ na kształtowanie się sarmatyzmu w Rzeczypospolitej;
- określi wpływ kultury sarmackiej na ideologię polityczną Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
- dokona analizy fragmentu rozpraw naukowych odnoszących się do genezy sarmatyzmu oraz jego wpływu na kulturę polską;
- wskaże najważniejsze elementy sarmackiego mitu oraz określi ich funkcję.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- nauczanie wyprzedzające.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- mapa myśli;
- burza mózgów;
- studium przypadku;
- praca z tekstem.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Nauczyciel udostępnia uczniom e-materiał „Skąd przyszli „Irokezi Europy”? O pochodzeniu sarmatyzmu”. Prosi uczniów o zapoznanie się z treścią w sekcji „Przeczytaj”.

2. Nauczyciel prosi uzupełnienie mapy myśli zgodnie z poleceniem 1 w sekcji „Ilustracja interaktywna”.
3. Wybrani uczniowie mają za zadanie przygotować najważniejsze informacje o Irokezach.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel zapoznaje uczniów z tematem lekcji i wspólnie z uczniami ustala cele zajęć i kryteria sukcesu.
2. Nauczyciel nawiązuje do rozmowy o sarmatyzmie. Przechodzi do sekcji „Przeczytaj” i zapowiada rozwinięcie tematu. Tym samym sprawdza przygotowanie uczniów do lekcji.
3. Krótka rozmowa: *Kim byli „Irokezi Europy”?*. Nauczyciel prosi wybranych przed lekcją uczniów o przedstawienie przygotowanych informacji.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel informuje uczniów, że będą pracować metodą studium przypadku na temat mitu sarmatycznego. Uczniowie pracują w grupach i analizują charakterystyczne elementy i czynniki wpływające na kształtowanie się sarmatyzmu w Rzeczypospolitej. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie, następuje przedstawienie zebranego materiału. Uczniowie rozważają pozytywne i negatywne skutki zaproponowanych rozwiązań i wybierają najlepsze propozycje. Nauczyciel uzupełnia i komentuje pracę uczniów.
2. Nauczyciel wyświetla ćwiczenie 1 z sekcji „Sprawdź się”. Wybrane osoby prezentują odpowiedzi, a nauczyciel ocenia.
3. **Praca z multimediami.** Nauczyciel wyświetla sekcję „Ilustracja interaktywna”. Uczniowie wspólnie przypominają sobie najważniejsze wiadomości. Informuje, że pierwsza część będzie przeprowadzona metodą burzy mózgów. Uczniowie dyskutują, jaki był wpływ kultury sarmackiej na ideologię polityczną Rzeczypospolitej Obojga Narodów. W drugiej części pracy, uczniowie w parach wykonują polecenie 2 i omawiają na forum. Nauczyciel komentuje odpowiedzi uczniów.
4. Uczniowie przechodzą do sekcji „Sprawdź się”, dzielą się na trzy grupy i wybierają lidera. Grupy zapoznają się z ćwiczeniami: grupa 1 – ćwiczenie 2; grupa 2 – ćwiczenie 3; grupa 3 – ćwiczenie 4. Nauczyciel wyznacza czas zadania, a następnie prosi przewodniczących grup o udzielenie odpowiedzi. Reszta ustosunkowuje się do niej, proponując swoje pomysły. Nauczyciel w razie potrzeby koryguje odpowiedzi, dopowiada istotne informacje i udziela informacji zwrotnej.
5. Nauczyciel wyświetla ćwiczenie 6 i odczytuje jego treść. Uczniowie indywidualnie uzupełniają zadanie. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie, zgłoszeni na ochotnika uczniowie odczytują swoje propozycje. Reszta grupy wspomaga rówieśników. Nauczyciel komentuje odpowiedzi do ćwiczenia.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji i cele w sekcji „Wprowadzenie”. Następnie prosi uczniów o rozwinięcie przygotowanej przed lekcją mapy myśli w kontekście wyświetlonych treści.
2. Uczniowie podsumowują zajęcia wskazując najważniejsze elementy sarmackiego mitu oraz określając ich funkcję. Nauczyciel dokonuje oceny.

Praca domowa:

1. Zastanów się, na ile mit sarmacki jest zauważalny we współczesnej kulturze i mentalności Polaków. Wskaż kilka przykładów jego obecności.

Materiały pomocnicze:

- Borowski Andrzej (red.), *Słownik sarmatyzmu. Idee, pojęcia, symbole*, Kraków 2001.
- Tadeusz Mańkowski, *Genealogia sarmatyzmu*, Warszawa 1946.

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Ilustracja interaktywna”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.